

Lielas idejas mazā laikmetā

Dailes teātra izrāde *Ārsti* – vai politikorektums padarījis pasauli liekulīgāku?

SEZONA Dailē sākusies ar svaiga gaisa malku – iestudējumu, kas ir ne tikai labs mākslinieciski, bet arī runā par sāpīgām un aktuālām tēmām. Turklāt tā, ka žēl – izrāde beigusies. Šis ir gadījums, kad intrigu radīt ir gluži lieki – «jāredz!»

Izrādes *Ārsti* galvenā varone Rute Vulfa ir izcila mediķe, kuras vadībā elitāra mediķu grupa meklē veidu, kā izārstēt demenci. Atklājums ir tuvu, kolēģi jau sajutuši gaidāmās Nobela prēmijas spožmi, kad ārste neielaiž pie mirstošas pusaudzes mācītāju. Vecāki nav sasniedzami, par meitenes reliģisko pārliecību nav ziņu, un tomēr – sabiedrībā saņemta sašutuma vētra...

Te man jāatzīstas – man nepatīk angļvalodīgajā teātrī ieviesusies paraža laikmetiskot klasiku, dramaturgam kosmētiski uzprišinot «novēcojušas» lugas. Taču Roberta Aika *Ārsti*, kura pamatā ir austriešu modernista Artura Šniclera luga, ir gadījums, kad gala rezultāts ir tā vērts. Šniclera *Profesors Bernhards* koncentrējas uz antisemitismu – ārsta, bet ebreja, konfliktu ar sabiedrību,

Recenzijas autore — Zane Radzobe, žurnāla *Ir* teātra kritiķe

kura principā ir pārliecināta, ka dažādi cilvēki ir jānošķir. «Vai kristīgi pacienti nebūtu pelnījuši ārstu kristietī?» jautājums izskan arī Aika lugā, tomēr aizspriedumu tikls mūsdienu pasaulē izrādās daudz sarežģītāks un, ja vispār šādos jautājumos iespējams salīdzināt, toksiskāks – *Ārsti* runā gan par antisemitismu, rasismu un homofobiju, gan zinātnes un reliģijas pretnostatījumu (kurā, gribot negribot, var saskatīt ticīgo diskrimināciju), par abortiem, par sociālajiem medijiem un *cancel!** kultūru. Bet pāri visam – par politikorektumu.

Gata Šmita iestudējums lielā mērā seko Aika lugas loģikai, tajā skaitā ievēro dramaturga vēlmi, ka lomas jāsadala tā, lai varoņi un aktieri būtu pēc iespējas atšķirīgi (sievietes spēlē vīriešus, melnādainie – baltos, tiek jauktas seksuālās, etniskās, reliģiskās identitātes). Šādā – identitāšu – aspektā Latvijas teātris gan nav īpaši daudzveidīgs, un mēs esam tikuši tik vien kā pie Artūra Skraštiņa lesbietes lomā vai Ilzes Ķuzules-Skraštiņas atveidota pusaudža – transvestīta. Izrādē tas brīžiem pat raisa sajūtu, ka mākslinieki īsti nesaprot, par cik jutīgām tēmām

runā (homoseksuālu pāri atveidot kā sievieti un vīrieti tomēr ir... specifiski). Un tomēr Aika doma labi strādā arī mūsu, ar Rietumu ideoloģiskajām vētrām pat nesalīdzināmi harmoniskākajā sabiedrībā. Proti, runa nav par vieniem vai otriem aizspriedumiem; ja pie mums kaut atāls mājiens uz rasi neliek notricēt drūmās priekšnojautās, tas, protams, nenozīmē, ka diskriminācija Latvijai ir sveša. Nē, runa ir tieši par to, ka naidis, lai kādas būtu detaļas, pastāv vienmēr. Un politikorektums pasauli nav padarījis labāku, tikai liekulīgāku.

Vita Vārpiņa savu profesori Vulfu spēlē kā traģisku personību. Aktrises darbs ir izcils, viņa nospēlē fantastiski smalkas psiholoģiskas nianšes

Varbūt tāpēc Šmita izrāde, manuprāt, galvenokārt stāsta par vispārcilvēcisko – par lielām idejām mazā laikmetā, par formas un būtības pretstatu, par puļa tirāniju. Arī tas ir viens no izrādes konfliktiem: ka iespējams izārstēt demenci, bet daudziem svarīgāk šķiet cīnīties par amatiem. Rute Vulfa uz šī fona ir neglābjami vecmodīga un nolemta: viņa ir pārliecināta, ka visu izšķir darbs un talants, ka viņai ir tiesības uz privātumu, ka ne viss cilvēka dzīvē ir pārdodams. Tā nav 21. gadsimta domāšana, un Vita Vārpiņa savu profesori Vulfu spēlē kā traģisku

personību. Aktrises darbs ir izcils, viņa nospēlē fantastiski smalkas psiholoģiskas nianšes, rādot savu varoni kā intrigu un mobinga upuri, vienlaikus neaizmirstot, ka Vulfa arī pati nodara pāri, nereti – to pat nepazinādāmās.

Nav jau tā, ka savas, saprotamas taisnības nevarētu būt arī citiem lugas varoņiem, pat ja Šmita iestudējumā ansamblis – Artūrs Skraštiņš, Ilze Ķuzule-Skraštiņa, Dainis Gaideļis, Aldis Siliņš, Imants Strads, Gints Dreimane, Dārta Daneviča, Ģirts Ķesteris – tēlus veido kariķētus, lie-

Gatis Šmits ir iestudējis izrādi, kas nevis apgalvo vai sludina, bet stāsta un diskutē. Šādu darbu mūsdienu kultūrā nemaz nav tik daudz

kot skatītājiem aiz viņu vārdiem ieraudzīt sīkas, maziskas intrigas, ne sāpes vai patiesības alkas. Taču neskatoties uz to – rādot pasauli, kurā izzudušas dimensijas un viss tērēts melnbalti ekstrēmos toņos, režisors Gatis Šmits ir iestudējis izrādi, kas nevis apgalvo vai sludina, bet stāsta un diskutē. Šādu darbu mūsdienu kultūrā nemaz nav tik daudz. Izbaudiet! ●

* *Cancel* jeb atcelšanas kultūra ir jēdziens, kas apzīmē procesu, kad kāds cilvēks vai uzņēmums par pārkāpumiem, piemēram, seksuāliem noziegumiem, diskriminācijas, nauda runu, tiek atlaists, slēgts utt. Sociālo tīklu laikmetā gadās, ka tas notiek arī iedomātu, nevis reālu pārkāpumu dēļ.

FOTO – MARČIS BALTSKARS

IR IESAKA

21. septembris **IZRĀDE. OLIGARHS NACIONĀLĀ TEĀTRA AKTIERU ZĀLĒ.** Jaunā

dramaturga Artūra Jankovska luga ir absurds stāsts par kādu jaunu puisi vārdā Oskars Kaktiņš, kuru vada visiem ļoti saprotama vēlme glābt Latviju. Un tāpēc ir vienkārši jānovāc ietekmīgais uzņēmējs Ainārs Krūmiņš. Taču arī Krūmiņš nav ar pliku roku ņemams. Režisors Toms Treinis. Lomās – Normunds Laizāns un Igors Šelegovskis. Biļetes cena 25 €. Bilesuparadize.lv

25. septembris **KONCERTS. SINFONIETA RĪGA SEZONAS ATKLĀŠANAS KONCERTS LIELAJĀ ĢILDĒ.**

Goda vieta programmā ierādīta Ludvigam van Bēthovenam – 4. simfonija un uvertūra dziesmuspēlei *Karalis Stefans*. Koncerta viesis – beļģu vijolnieks Marks Buškovs (attēlā), kurš kopā ar orķestri atskaņos Bernsteina Serenādi vijolei un orķestrī. Biļetes cena 10–30 €. Bilesuparadize.lv

25. 27. septembris **FESTIVĀLS. LIEPĀJAS MĀKSLAS FORUMS KONCERTZĀLĒ**

LIELAIS DZINTARS. Trijās dienās festivāls piedāvās dažādus notikumus – dejas izrādi pastaigu *Upe*, Laikmetīgās mākslas centra izstādi *Nenorunātās tikšanās*, *Satori* dzejas diskotēku, avangarda kamermūzikas koncertu *No Reiha līdz Radiohead*, Palestīnas filmu vakaru, multimediju koncertu *Galaktiskais ceļojums ar Štokhauzenu*, izrādi bērniem *Kaka un pavasaris* un citus notikumus. Biļetes cena 5 €. Bilesuparadize.lv

1. oktobris **PASĀKUMS. DIZAINA PASTAIGA DAŽĀDĀS RĪGAS VIETĀS.** Interesenti

varēs ielūkoties 22 pieturpunktos – piedalīties lekcijās, sarunās, ekskursijās un diskusijās par dizainu. Savas durvis vērs ne tikai radošo un mākslas industriju pārstāvji, bet arī ražošanas un ar dizaina radīšanu netieši saistīti uzņēmumi. Organizatori piedāvā piecus maršrūtus, kas piemēroti veselās dienas pastaigai, apmeklējot 3–7 vietas. Karte atrodama <https://ej.uz/o2ap>, pasākumiem jāreģistrējas Bezrindas.lv. Bez maksas.

